

Максимова І. І.

кандидат економічних наук, доцент

Яценко Н. О.

студент

Державний університет економіки і технологій

м. Кривий Ріг, Україна

ПЕРЕВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ У ЦИФРОВИЙ ФОРМАТ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Останні десятиріччя відбулася глобалізація суспільно-економічних відносин. Більшість країн були вплетені своїми економіками і фінансовими системами до глобального світу і впроваджували (або намагалися впроваджувати) у свою діяльність концепцію сталого розвитку. В загальному розумінні концепція сталого розвитку передбачає дотримання встановлених суспільством вимог до захисту довкілля, соціальної справедливості та відсутності расової, національної і гендерної дискримінації [1. с.30]. Така світова економічна політика принесла свої плоди, що в першу чергу проявилось як покращення добробуту і безпеки населення глобального світу. Результати фундаментального дослідження представлені в праці «Фактологія» [2]. Не останню роль в можливості реалізовувати концепцію сталого розвитку зіграла цифровізація (діджиталізація) суспільно-економічних процесів. З'явився і набрав широкого поширення термін «цифрова економіка» [3].

Дуже позитивний вплив на глобальний процес сталого розвитку стала доступність фінансових, і у першу чергу банківських послуг, для широкого загалу саме завдяки цифровим технологіям (концепція «цифрового банкінгу») [4].

Після 24.02.2022 року напевне світ змінився, і буде змінюватися надалі. Під загрозу поставлений і процес сталого розвитку, і процес глобалізації в цілому. В значній мірі (через вплив санкцій) з глобального світу витісняється росія зі своєю економікою (звісно, що йдеться лише про доступність природних ресурсів для інших країн і ринок збуту споживчих товарів). Велика ймовірність того, що ще більш відірваним від світу стане Іран. Але напевне повністю зруйнувати конструкцію глобального світу може конфронтація (навіть без військової складової) з Китаєм.

Світ і до початку українсько-російської війни був надзвичайно турбулентний, нестабільний (розвивався в парадигмі «чорних лебедів»), що підтверджувала глобальна (Велика) фінансова криза 2008-2009 років і втрати глобальної економіки під час пандемії COVID-19. Сьогоднішня військово-економічна ситуація несе шалені загрози: від глобального голоду (на момент підготовки матеріалу росія оголосила про зупинку дії «зернового коридору») до знищення людства через ядерну війну. Цілком ймовірною є руйнація фінансово-економічних систем. Про можливість такої руйнації свідчить надзвичайно високий рівень інфляції практично в усіх країнах світу.

З позицій бізнесу відповідь глобальній невизначеності має базуватися на ряді заходів:

- гнучке планування і бюджетування з використанням багатоваріантного підходу та моделей стрес-тестування;

- максимальне скорочення операційних і збутових витрат;

- максимальна цифрова трансформація бізнесу (не косметичні заходи, а перехід на глобальну цифрову архітектуру).

Механізм традиційного бюджетування (с врахуванням прикладних цифрових підходів), попри достатньо серйозну і справедливую критику продовжує використовуватися в багатьох світових корпораціях. Звісно, що сьогоднішні події викликають нові зміни до методології процесу. Багатоваріантні моделі необхідно доповнювати стресовими сценаріями (від зміни вартості ключових ресурсів для бізнесу до початку глобальної світової рецесії). Яскравим прикладом надзвичайних цінових коливань стала вартість газу у період 2021-2022 років (від 350 до 4000 доларів США за 1000 куб. метрів).

Коригування дають можливість швидко змінювати планові обсяги реалізації і відповідно використання будь-яких ресурсів.

Під час кризи мікрорівня (ймовірність цього в наступні роки для багатьох світових компаній є високою) задачею стане скорочення операційних витрат і витрат на збут. Ключом для такого скорочення є цифровізація бізнес-процесів, комунікаційних і логістичних процесів. В значній мірі пандемія коронавірусу показала наявність значних резервів саме в цій сфері. Багато офісних працівників стали працювати у дистанційному форматі, що дозволило національним підприємствам і світовим корпораціям скоротити витрати на утримання офісів (йшлося про мільярди доларів або євро) та витрати на збут (левова доля реклами перейшла в інтернет та мобільні месенджери). Саме під час пандемії багато компаній зрозуміли необхідність переходити до нової (цифрової) архітектури бізнесу.

Сутність цифрової трансформації бізнесу – не у технологіях, а у зміні бізнес-моделей. Бізнес-моделі мають бути спрямовані на споживача, який має доступ до глобальної мережі і високий рівень цифрової грамотності. Найкраще це видно на прикладі фінансової сфери. Зараз багато клієнтів просто не будуть працювати з банком або іншою фінансовою установою якщо це передбачатиме необхідність фізичної присутності у офісі установи. Вони просто перейдуть на обслуговування до тих фінансових установ, в яких така можливість є. Наступним кроком стане цифрова підтримка банку у повсякденних справах клієнта (від вибору клієнтом автомобіля до автоматичної оплати різноманітних стабільних платежів клієнта). В сферах матеріального виробництва усе більша перевага віддаватиметься методам і прийомам формування індивідуальних виробничих рішень (формат цифрового конструктора).

В детальному дослідженні питання [5] Пітер Вайл та Стефані Ворнер визначили, що цифровий переворот на рівні компанії (галузі) буває 3 видів: поява нових гравців (наприклад, Uber, Airbnb); нові моделі для традиційних конкурентів (автори наводять приклад компанії Nordstrom у рітейлі); перетинання границь галузі (поширення компаній, які надають фінансові

послуги на сферу споживчих закупівель, прагнення техногігантів надавати фінансові послуги і т.і.).

Резюмуючи. Світ став непередбачуваним і небезпечним. Бізнес-планування стає дедалі складнішим. Інтервали планування через це скорочуватимуться, а цифрові ймовірнісні моделі планування набуватимуть усе більшого поширення. Компанії намагатимуться оптимізувати витрати шляхом реалізації нових технологій, більшість з яких матимуть цифровий фундамент. Швидко формуватиметься, удосконалюватиметься і поширюватиметься нова цифрова архітектура управління бізнесом.

Література:

1. The United Nations. Department of Economic and Social Affairs. Sustainable development, 2019. <https://sdgs.un.org/goals>
2. Hans Rosling, H., Rosling, O., Rosling Rönnlund, A., 2019. Factfulness: Ten Reasons We're Wrong About the World--and Why Things Are Better Than You Think, Flatiron Books. New York.
3. Tapscott Don. The digital economy : promise and peril in the age of networked intelligence. New York: McGraw – Hill. ISBN 0-07-063342-8.
4. Cris Skinner. Digital Bank: Strategies to Launch or Become a Digital Bank. Marshall Cavendish International (Asia) (September 7, 2014)
5. What's Your Digital Business Model? Six Questions to Help You Build the Next-Generation Enterprise, Peter Weill, Stephanie Woerner, Harvard Business Review Press, 2018, ISBN, 978163369

Манн Р. В.
доктор економічних наук, професор
Марченко О. Ю.
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІТ-СФЕРИ

Важливою умовою перспективного розвитку будь-якої сфери або виду економічної діяльності в країні є дотримання певних закономірностей, які були встановленими задовго до теперішнього часу та багато разів перевіреними на практиці. Серед іншого такі закономірності можливо відстежити на основі дотримання певних принципів, які регламентують різні боки та аспекти функціонування досліджуваного явища. У цьому контексті економічна політика регулювання розвитку ІТ-сфери в країні має обов'язково формуватися на основі конкретних принципів, що дозволить досягти найкращих результатів у коротший термін і з найменшими витратами.

В основу формування економічної політики регулювання розвитку ІТ-сфери в країні в обов'язковому порядку має бути покладено принцип наукового підходу. З цією метою мають бути зібраними та систематизованими всі останні наукові досягнення в ІТ-сфері, узагальненим весь науковий досвід за цим питанням і лише на такому підґрунті мають прийматися остаточні управлінські рішення та обґрунтовуватися конкретні заходи. Враховуючи той факт, що від будь-якого управлінського рішення державних органів влади прямим чином залежать життя та долі пересічних громадян країни, а ІТ-сфера є абсолютно новим видом економічної діяльності країни, державні науковці-аналітики з економіки, історії, статистики, соціології, політики, фахівці з прогнозування та моделювання мають проаналізувати нагромаджений в Україні за роки незалежності досвід щодо побудови інструментарію економічної політики в тієї чи іншої сферах життя і вже на отриманому підґрунті робити висновки щодо доцільності здійснення тих чи інших заходів. При цьому основні заходи мають бути спрямованими на мінімізацію настання внутрішніх та зовнішніх ризиків для соціально-економічного й інтелектуально-інноваційного та технологічного розвитку економіки країни та її регіонів.

Другим принципом при формуванні економічної політики слід рахувати принцип справедливості, критерієм дотримання якого мають виступати норми права, які офіційно прийнято на державному рівні [1, с. 80]. Справедливою можна вважати таку економічну політику, яка заснована на об'єктивних методологічних основах мінімізації ризиків, дотримується норм міжнародних стандартів. В основу справедливої економічної політики має бути також покладено рівнозначний розподіл ресурсів у регіональному просторі країни та приділення уваги тим регіонам, які мають суттєві соціально-економічні проблеми й через це відстають від регіонів-лідерів за ключовими показниками соціального та економічного розвитку.

Крім того, справедливою економічною політикою можна назвати виключно ту політику, яку органи державної влади максимально спрямували на досягнення цілей сталого розвитку. У цьому контексті ефективна економічна політика в обов'язковому порядку має бути спрямованою на досягнення показників екологічної безпеки, створення умов для максимально безпечного для здоров'я та життя людини стану природного середовища, збереження природного розмаїття, стале природокористування та перехід на технології відновлювальних джерел ресурсів тощо. На державному рівні мають створюватися механізми докорінної трансформації технологій виробництва у всіх галузях економіки країни, спрямовані на ощадливі підходи та зворотне використання природних ресурсів. А для цього серед іншого мають бути створеними умови для залучення талантів та інтелектуального капіталу у всі сфери виробництва, проникнення новітніх інформаційних технологій у діяльність суб'єктів господарювання всіх видів економічної діяльності.

Враховуючи той факт, що економічна політика представляє собою у кінцевому рахунку взаємодію між державними органами влади та населенням, важливо дотримуватися такої складової справедливості, як соціальна справедливість, в основу якої має бути покладено справедливість у розподілі між громадянами країни всіх матеріальних благ, наданні їм доступу до нематеріальних ресурсів і можливостей та захисту прав, які їм від народження або з моменту в'їзду на територію країни гарантуються її Конституцією. Особливо актуальним даний принцип слід розглядати тоді, коли за експертними оцінками фахівців якісні показники, що характеризують стан розвитку соціальної сфери (соціальне розшарування, соціальний захист, безпека життя тощо) на 2017 р. досягли або критичного, або посткритичного стану [2, с. 430]. При цьому і надалі суттєвого покращення для України рівнів означеного блоку показників не слід очікувати, так як у 2020 р. почалася пандемія, викликана COVID-19, а у 24 лютого 2022 р. – повномасштабна війна.

Через такий пограничний стан в Україні щорічно спостерігається явище зовнішньої трудової міграції, обсяги якої у часі мають тенденцію до зростання. Водночас найбільш небезпечні та тривожні аспекти цього явища пов'язані з виїздом за межі країни у пошуках кращого життя найбільш мобільної та прогресивної молоді, серед яких достатнє число фахівців у ІТ-сфері. Такі тенденції ще більше погіршують соціальний стан в країні та скорочують можливості для перспективного розвитку ІТ-сфери в Україні.

Третім принципом формування економічної політики слід вважати принцип комплексності – у процесі побудови економічної політики мають бути задіяними всі можливі методи, заходи та інструменти впливу, спрямовані на максимізацію зусиль щодо досягнення проголошеної мети [3, с. 127].

Четвертим принципом формування економічної політики виступає пріоритетність, тобто принцип, заснований на фокусуванні уваги органів державної влади на тих напрямках, які на даний конкретний момент являються головними для успішного економічного функціонування держави [3, с. 127].

П'ятий принцип формування економічної політики пов'язаний з стратегічною орієнтацією і його зміст міститься у тому, щоб забезпечити

далекоглядність та довгостроковість всіх управлінських рішень, які будуть прийнятими на рівні державної влади у напрямі реалізації проголошених цілей економічної політики [3, с. 127].

Шостим принципом формування економічної політики виступає принцип адаптивності, сутність якого зводиться до необхідності створення та запровадження на державному рівні механізму швидкого реагування на всі зміни внутрішнього та зовнішнього середовища [3, с. 127].

Сьомий принцип формування економічної політики пов'язаний з синергетичністю та обумовлює необхідність залучення до процесів прийняття управлінських рішень на найвищому рівні найбільш прогресивних професіоналів та досвідчених консультантів, об'єднання їх у результативні команди та забезпечення цим командам можливостей використання самих передових технологій та всіма необхідними ресурсами, що у комплексі дозволить досягти синергетичного ефекту від використання інструментів економічної політики як на державному, так і на регіональному рівнях.

Восьмим принципом формування економічної політики виступає принцип інклюзивності, зміст якого полягає у врахуванні інтересів всіх груп населення та групових об'єднань при побудові контурів політичного впливу [4, с. 22].

Дев'ятим принципом формування економічної політики країни є принцип євроінтеграції, сутність якого полягає у підборі інструментарію політики таким чином, щоб досягти можливостей у більш короткий період часу приведення складових політики та систем життєдіяльності держави до європейських норм та вимог функціонування [5]. Виконання цього принципу має стати однією з умов перспективного розвитку економіки країни та можливостей її участі у європейських процесах на рівноправних засадах, що серед іншого гарантує країні незалежність на світовому просторі. Водночас для реалізації такої мети слід подолати цілий комплекс проблем та здійснити ефективні реформи в багатьох сферах життєдіяльності українського суспільства.

Література:

1. Кужель О.В. Стратегічні напрями та заходи реформування економічної політики України. Економічні інновації. 2019. Т. 21, Вип. 4. С. 76-84.
2. Манцуров І., Манцуров Д., Храпунова Я. Міжнародні стандарти інклюзивного розвитку як основа формування ефективної економічної політики держави. Журнал європейської економіки. 2018. Т. 17. № 4. С. 413-437.
3. Углава А.О., Сакун Л.М. Регіональна економічна політика в сфері малого та середнього підприємництва. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2017. № 1. С. 173-176.
4. Венцель В.Т. Комплементарність соціальної та економічної політики держави: теоретично-прикладні аспекти та сучасні тенденції. Актуальні проблеми державного управління. 2019. №1. С. 19-26.
5. Шестаковська Т.Л. Вплив Європейської інтеграції на розвиток економічної політики України. Зб. наук. праць Університету державної фіскальної служби України. 2020. № 1-2. С. 354-369.